

КВІТЕНЬ У ДНУ ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

Квітневі дні в Дніпропетровському національному університеті, що з 2009 року носить ім'я Олесь Гончара, наповнені світлом душі і слова його випускника і видатного письменника, відчуттям його присутності, тяжінням до пізнання нових граней його життя і творчості. Цьогорічний Гончарівський квітень – ювілейний, присвячений 95-річчю від народження митця. За традицією, він розпочався Гончарівськими читаннями 3 квітня на факультеті української й іноземної філології та мистецтвознавства ДНУ ім. Олесь Гончара, в «Аудиторії імені академіка Олесь Гончара» (що від 3.04.1995 р. стали в ДНУ щорічними). Тема цьогорічних читань «Берег любові». Епіграфом до її розкриття обрано слова із вірша Олесь Гончара, написаного в 1974 році, які промовляли до присутніх з напису під його портретом: «Ще квітням зйду я / В полях України, / Ще вам провіщатиму / Радості день. / Краю коханий, / Люди кохані! / Добра вам молитиму, / Сонця й пісень...»

Акцентація у зверненні до рідного краю, людей означень «коханий», «кохані» виявляє велич духовності автора, його суб'єктно-інтимне відчуття себе у світі України, що пізніше в «Щоденнику» в записі від 10.09.1989 р. буде афористично узагальнено: «... Життя – це найперше любов». Цей життєвий девіз Олесь Гончара визначив зміст і пафос виступів учасників читань. Підкреслюючи новий тематичний аспект цьогорічних читань, проректор з науково – педагогічної роботи у сфері гуманітарної освіти та виховання молоді ДНУ імені Олесь Гончара, професор Іваненко В.В. виділив питання зв'язків О.Гончара із рідним краєм, із ДНУ, де було написано першу книгу «Прапорносців», у якій утверджено ідеал краси вірності – вірності Батьківщині, вірності коханий (коханому), що надихали й надихають сучасників на високі почуття любові до України, образ якої у його творчості, зокрема, в поезії, постає в іпостасі Жінки-Діви, і коханої жінки, яка завжди в житті і творчості письменника – в ореолісвітла. Як і у новелі «Модри Камень», з її «незабутнім першим коханням», новелі, що теж народилася в стінах повоєнного ДНУ. Про світло душі Олесь Гончара, про любов як головний мотив його творчості і збереження пам'яті про нього в ДНУ і на факультеті української й іноземної філології та мистецтвознавства, зафіксоване його ім'ям на фасадах ДНУ та Наукової бібліотеки ДНУ, в матеріалах, серед яких є й раритети, «Ауд. імені академіка Олесь Гончара», що може бути прирівняна до Музею, мовилося в емоційній оповіді завідувача кафедри української літератури, доцента Олійник Н. П., що закінчувалася словами: «Після кожних Гончарівських читань відчуваємо катарсис – Гончар очищує».

Субстанція любові / кохання як рушійної сили гармонізації світу й людини, що піднесено, витончено, глибоко психологічно, лірично-романтично оприявлена у творчості Олесь Гончара в іпостасях вічності й миттєвості, Еросай Танатоса, була розглянута у виступі професора Н.І. Заверталюк на тему «Концепції Любові й Кохання у житті і у творчості Олесь Гончара», що органічно був репрезентований на вибудовану на діалозі ведучих (студентів) про прекрасне, любов і мистецтво з погляду Олесь Гончара літературно-музичну композицію. У її межах звучали й улюблені пісні письменника, і його поезія «Над Бугом» про обпалене війною кохання у виконанні студентів, і уривок з роману «Берег любові», читання якого супроводжувалось чудовою грою на сопілці. Природно ввійшли до композиції читань спогади доцента К. С. Дуба про роботу над кандидатською дисертацією на тему «Новелістичний роман «Тронка» О. Гончара» і листування з цього приводу з письменником.

Особистісне сприйняття постаті письменника було засвідчене віршем «Ломівка Олесь Гончара» співробітника Науково-дослідної лабораторії фольклору, народного говору та літератури Нижньої Наддніпровщини ДНУ, дніпропетровського поета Віталія Старченка, в якому постає образ Ломівки, передмістя Дніпропетровська першого повоєнного року, де 3 квітня 1918 р. народився Олесь Гончар і куди повернувся з війни на запрошення сестри Шури, Олександри Терентіївни Сови, якій 4 квітня ц. р. виповнилося 99 років. «Приїзди, хоч обігрієшся з війни», – писала вона брату. Тепер у тій хаті, де він обігрівався теплом родини сестри, своєрідний музей, в якому зберігаються речі й меблі тих часів, що нагадують про навчання Олесь Гончара в ДНУ, про його кохання до Валі Малої, яка жила на тій же вулиці, його майбутньої дружини, про його роботу над першими воєнними новелами й романом «Прапороносці».

Своїми спогадами про зустрічі з Олесем Гончаром у Дніпропетровську поділився поет Володимир Луценко. Він передав від Юрія Буряка, випускника ДНУ 1973 р., нині відомого поета і директора видавництва «Український письменник» в дарунок «Аудиторії академіка Олесь Гончара», а, отже, студентам і викладачам ДНУ, унікальну книгу «Олесь Гончар: бібліографічний покажчик», яка тільки що вийшла у світ. Завершилися Гончарівські читання презентацію збірки поезії сучасних поетів про Олесь Гончара «Ментальний України дух: Поетичне слово про Олесь Гончара», упорядкованої В.П. Біляцькою і Н.П. Олійник, до якої увійшли поетичні твори М. Бажана, С. Бурлакова, І. Драча, К. Дуба, В. Коржа, Н. Нікуліної та ін.

Розмову про індивідуальність Олесь Гончара як письменника, громадянина, який був членом Всесвітньої Ради миру, Героєм України, було продовжено наступного дня – 4 квітня – на урочистому засіданні Вченої ради ДНУ ім. Олесь Гончара, присвяченій 95-річчю від дня його народження, на якій були присутні, крім членів ради, викладачі, студенти та гості. Відкриваючи засідання, ректор ДНУ, професор М.В. Поляков, нагадав ті віхи

життя Олесь Гончар, що пов'язували його з Дніпропетровським університетом, відзначив, що в ДНУ (в музеї університету і в «Аудиторії імені академіка Олесь Гончар») зібрано унікальну колекцію рукописів, автографів, книг та особистих речей Олесь Гончар, ведеться планомірна робота по дослідженню творчості письменника, результати якої засвідчені на Гончарівських наукових конференціях, що систематично проводяться в ДНУ, матеріалами збірників наукових праць та захищеними кандидатськими дисертаціями. «ДНУ по праву називають центром гончарознавства», – підсумував Микола Вікторович. «Зберегти дух митця в його alma mater – наш обов'язок», – підкреслив він.

«Причетність Олесь Гончар до нашого університету не є випадковим поворотом долі. Це закономірність. Тут корені письменника, тут він народився. Олесь Гончар був дуже світлою людиною. З Україною, з її народом залишилася його душа, щедра, світла, шляхетна. Творчість цього митця несе добро, красу. І сьогодні радісно від того, що молодь читає Гончар, бере участь у Гончарівських конференціях, читаннях, конкурсах», – так розпочала свій емоційний, пройнятий великою повагою до майстра слова українського, захисника української культури й мови, декан факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства І.С. Попова. Ключовою тезою її слова про Олесь Гончар був заповіт письменника «Собори душ своїх бережіть, друзі!»

Про ціннісні орієнтири (віра, любов, честь, світло душі, родина, батьківщина), сповідувані Олесем Гончаром як приклад для наслідування, йшлося в доповіді студентки четвертого курсу, гончарівського стипендіата Юлії Лаптеєвої, яка закінчувалася словами: «Одна з найбільших проблем світового суспільства і суспільства українського так само, полягає в тому, що нас перестали цікавити людські почуття, як наслідок цього, деформуються цінності, маліють душі. Але в усі часи є люди, які повертають віру в людину, служать ціннісним орієнтиром. Таким для нас є Олесь Гончар. Твори Олесь Терентійовича допомагають підтримувати віру в майбутнє, виховують особистість. Нам випала велика честь навчатися в університеті, який носить його ім'я. Ми, студенти, завжди повинні пам'ятати, що велика честь – це велика відповідальність».

11-12 квітня 2013 р. в Дніпропетровському національному університеті проходила Шоста Всеукраїнська наукова конференція «Творча індивідуальність Олесь Гончар в українському літературному контексті», присвячена 95-річчю від дня народження письменника. У розкритті цієї теми було висунуто питання: Олесь Гончар у світі «духівників слова», літературно-естетичний дискурс творчості Олесь Гончар (її жанрово-стильові домінанти, автобіографічні чинники, проблеми авторського редагування, форми нарації та ін.); Дніпропетровськ у житті і творчості Олесь Гончар. У роботі конференції брали участь учені-філологи Києва, Кіровограда, Луганська, Запоріжжя, Донецька, Дніпропетровська, Кам'янець-Подільська, Одеси, письменники України.

Робота конференції розпочалася пленарним засіданням у Палаці студентів ДНУ імені Олеся Гончара 11 квітня, на якому, крім учасників наукового форуму, були присутні студенти ДНУ, викладачі інших вищих навчальних закладів, учителі, письменники Дніпропетровщини.

Розпочато конференцію було за традицією вступним словом ректора університету, професора М.В. Полякова. Акцентувавши увагу на символічності того, що 95-річчя нашого славетного випускника співпадає з 95-річчям університету –alma-mater – ДНУ, що присвоєння йому імені Олеся Гончара спонукає співробітників і студентів ДНУ «ставитися до життя, одне до одного, до навчання й праці так, як учать твори письменника», Микола Вікторович побажав учасникам конференції плідної роботи на новому етапі глибинного наукового осягнення постаті письменника і його творчості.

З великим інтересом вислухали присутні на конференції поета-шістдесятника, Героя України, Голову комісії НСП України по спадщині Олеся Гончара, голову журі комісії по присудженню німецько-української премії імені Олеся Гончара І.Ф. Драча. Він розповів про О. Гончара як про «дивовижну людину», «багатогранну, надзвичайно цікаву», яка «концентрувала» навколо себе творчу інтелігенцію, про підтримку ним молодих письменників, зокрема, й шістдесятників. Завершивши свій виступ словами: «Хай нам світиться посмішка Олеся Гончара», І. Драч запропонував: «Ми мусимо мати Інститут гончарознавства», що було підтримано й іншими доповідачами.

Своїми спогадами про О. Гончара поділився й професор КНУ ім. Т. Шевченка М.К. Наєнко. Проблеми нового прочитання творів О. Гончара були в центрі уваги доповідей як першого, так і другого пленарних засідань: професорів В.П. Марка («Трагедія без катарсису: новела Олеся Гончара «За мить щастя»), Ю.І. Коваліва («Соціальний міф і художні реалії в романі Олеся Гончара «Прапорносії»), В.А. Просалової («Олесь Гончарі Микола Руденко: життєві і творчі перехрестя»), Н.І. Заверталюк («...всього 700 правок (останнє авторське відредагування «Собору»), старшого наукового співробітника НАН України Л.Б. Тарнашинської («Художнє слово між ненавистю й любов'ю: аспект психологічної археології»), доцентів Т. В. Хом'як («Олесь Гончар: прижиттєве випробування»), Н.П. Олійник («Своєрідність хронотопічної організації повісті «Бригантина» Олеся Гончара) та ін.

О.А. Галич, професор ДЗ «Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка», акцентував свою увагу на осмисленні мемуарного дискурсу в «Щоденниках» О. Гончара й спогадів про нього «Гончар і американська література: щоденникова рецепція»). Цей аспект творчості О. Гончара було висвітлено і в доповідях Л.І. Ромашенко, О.А. Рарицького, О.О. Стадніченко, О.В. Довженко, В.Л. Галацької, І.В. Кропивко та ін. У цьому контексті великий інтерес викликав виступ автора книги «Діалог через океан» (про взаємини Олеся Гончара і Юрія Шевельова), журналіста В.Г. Абліцова, який, спираючись на документи, прагнув об'єктивно

розглянути дискусійне в літературознавстві питання стосунків Учня й Учителя, Письменника й Вченого – літературознавця.

Творча лабораторія поета прози Олесь Гончара, один із аспектів якої було розглянуто професором В.М. Галич на пленарному засіданні («Антропоніми у творчій лабораторії Гончара-саморедактора»), багатогранно були представлені в доповідях на секціях.

Два дні роботи конференції – це не лише наукові доповіді, а й розгорнутий обмін думками з приводу нового прочитання української класики, у тому числі й ХХ століття, оцінок творчості О. Гончара, шляхи її подальшого вивчення. Це й ознайомлення учасників конференції з експозицією маловідомого фотоматеріалу й раритетних рукописів О.Гончара, пов'язаних із Дніпропетровщиною; екскурсія в Новомосковськ до Ново-Троїцького Собору, і в Ломівку до сестри Олесь Гончара; перегляд документального фільму про життя письменника «У всякого своя доля»(автори фільму – викладачі і співробітники ДНУ), і вистави «Спогад про океан» студентського театру факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства «Відлуння». У такі миті згадувалися слова І. Драча: «Міцно тримайте славу Олесь Гончара! Хай світиться його посмішка на всю широчінь вашої молоді долі!»